

Keks Tok og postapokalyptisk kino

Av **Maria Tschimben**, tysklektor på Holtan ungdomsskole, Horten

For elevene på ungdomstrinnet er tysk et fag de ikke kjenner fra barneskolen. Mange møter faget med nysgjerrighet og åpen forventning. Men blir det for mye grammatikk og teori, er det mange som mister motivasjonen.

I Meld. St. 34 (2023–24) *En mer praktisk skole – bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn* understrekes behovet for mer praktisk, variert og relevant undervisning (Kunnskapsdepartementet, 2024). I del 3 av meldingen siteres en elev som sier: «Jeg er lei av å sitte inne på klasserommet hele skoledagen, 6 hele timer på rumpa. [...] Jeg ønsker pålagte opplegg i løpet av skoleåret som gir mulighet til frihet og kreativitet. [...] Jeg vil lage mat i spansk-timen, mens vi hører på spansk radio og prater spansk.»

Allerede for 200 år siden formulerte Johann Heinrich Pestalozzi sin pedagogiske grunntanke om læring «mit Kopf, Herz und Hand». Læring skal ikke bare involvere hodet og det kognitive, men også følelsene (hjertet) og praktisk handling (hånden) (Pestalozzi 1801/2009). Overført til språkundervisning betyr det at elevene lettere tilegner seg grammatikk og ordforråd når språket tas i bruk umiddelbart i aktiviteter de selv opplever som interessante og meningsfulle. Å kombinere innlæring av nye begreper med praktiske

oppgaver, som for eksempel baking, eller å knytte tekstsaking til en kreativ tegneoppgave kan bidra til økt motivasjon og læringsglede. I begge tilfellene fører arbeidet til et konkret produkt de kan være stolte av og dele med andre.

Samtidig er personlig engasjement, egne interesser og drømmer viktige faktorer for læring. Når man jobber med temaet «rom og møbler», kan det være en god idé å la elevene tegne plakater av drømmehuset sitt i grupper. De skriver begrepene

ved siden av bildene og presenterer for medelevene hvilke spennende rom, møbler og eventuelle uteområder huset – enten det er en leilighet, en villa eller et slott – inneholder. Også ved innlæring av modalverb får elevene selv velge et sted de kunne tenke seg å reise til, for eksempel en fornøylespark, en festival, et feriested eller et oppdiktet land. Deretter forteller de hverandre hva man kan, bør, må eller ikke må gjøre der. Fantasien kjenner ingen grenser, og elevene blir ofte veldig engasjerte og emosjonelt involverte.

I denne artikkelen ønsker jeg å presentere to undervisningsopplegg utviklet med utgangspunkt i kompetansemålene i fremmedspråk nivå I, som etter min mening er praktiske, personlig engasjerende og munner ut i et kreativt produkt. Det første prosjektet er relatert til tysk kultur, tyske tradisjoner og tysk mat og resulterer i både et digitalt og et fysisk produkt. Gjennom arbeid med autentiske tekster, oppskrifter og presentasjoner utvikler elevene ferdigheter i å lese og forstå tekster om dagligdagse emner, skrive enkle informative tekster og bruke digitale ressurser i læringsprosessen (Utdanningsdirektoratet, 2020). Det andre prosjektet er en muntlig fortellerøvelse rammet inn som et skapende formingsprosjekt – en postapokalyptisk kino – som stimulerer fantasi, samarbeid og muntlig språkbruk. Elevene deltar i samtaler, forteller om opplevelser og uttrykker egne meninger. Aktiviteten gir også rom for å utforske kunstneriske og kulturelle uttrykk fra områder der språket snakkes (Utdanningsdirektoratet, 2020).

Baking og «Keks Tok»

Desember er en måned som er ideell for å formidle ulike juletradisjoner fra de landene språket snakkes i. Samtidig er det ofte en måned preget av prøver og slitne elever som teller ned dagene til ferie. En praktisk tilnærming til fremmedspråkundervisningen oppleves derfor som særlig motiverende i denne perioden. Jeg pleier hvert år å gjennomføre et bakeprosjekt med mine tyskelever.

Forarbeid (2 timer)

Som forberedelse jobber vi med oppskriften. Det finnes mange tyske julekakeoppskrifter, men jeg har god erfaring med «Omas Alpenbrot», som er oppført i *Leute 8* (Biesalski, Fiebig og Johansen, 2017, s. 125). Elevene får først gjette betydningen av ingredienser og kjøkkenredskaper. De kan for eksempel lage et memory-spill med norske og tyske begreper skrevet på lapper i ulike farger. Dette spillet skal også brukes senere i forløpet. Alternativt kan læreren dele ut et ark med begreper som kan klippes opp og brukes som memory.

Memory-spill.

Elevene deles deretter i små grupper og leser oppskriften ved hjelp av en ordbok.

Hver gruppe lager så en kort video inspirert av formatet fra et innlegg på TikTok – her kalt «Keks Tok». I videoen forklarer elevene på tysk hvordan man lager deigen og baker småkakene. Her er det opp til elevenes kreativitet hvordan de vil leke med språket. Noen velger rollefordeling og opplesning, andre lager en rap, en dialog eller et lite skuespill. Arbeidet gir rikelig anledning til å øve på uttale, begreper og muntlig flyt. Kommunikasjon og kreativitet vektlegges fremfor grammatisk perfektjon. De ferdige Keks Tok-filmene vises foran klassen som en lytteøvelse.

Baking og memory (1 time)

For å effektivisere økten kan deigen forberedes på forhånd (for eksempel ved å lage dobbel mengde dagen før og bake halvparten til sin egen familie). På denne måten er det mulig å gjennomføre bakeøkten og å rydde kjøkkenet i løpet av 60 minutter. Elevene jobber i grupper. Mens småkakene stekes, kan de spille memoryspillet fra forarbeidet. Avslutningsvis samles vi, smaker på bakverket og sammenligner juletradisjoner i Norge og i tyskspråklige land. Mange elever har lyst til å ta en smaksprøve med hjem eller til å «bake på tysk» hjemme for familien sin. Som utgangsbillett må alle elever rydde kjøkkenet og ønske meg «Frohe Weihnachten und ein gutes, neues Jahr» før de drar.

Vil man heller bake før vinterferien, har jeg også god erfaring med å bake berlinerboller og snakke om karnevalstradisjoner. Før sommerferien har jeg noen ganger laget isbegre slik det er vanlig i Sør-Tyrol:

med all slags oppskåret frukt, kremfløte, nøtter, kjeks og forskjellige sauser. I forkant har elevene da studert menyen i en typisk sørtyrolsk iskrembutikk og lært seg navn på frukt og istyper. Også her kan økten fordypes gjennom et memory- eller domino-spill med navn på frukt. Elevene kan enten lage det selv, eller det kan lastes ned kostnadsfritt fra de.islcollective.com.

En gruppe elever lager sine egne fruktsbegre.

Erfaringen viser at slike økter har høy motivasjonsverdi. Elevene ser frem til timen lang tid i forveien og snakker om den lenge etterpå. Den praktiske aktiviteten forankrer ordforråd og kulturkunnskap i konkrete erfaringer.

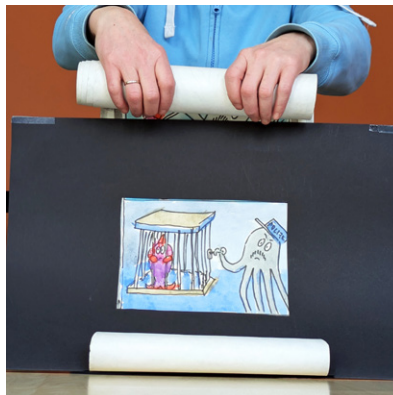
Elevlaget fruktsbegre.

Postapokalyptisk kino

I en digital hverdag kan det være et eventyr å gjennomføre et prosjekt uten bruk av strøm eller internett. Men i stedet for å dra tilbake til steinalderen forestiller vi oss en postapokalyptisk fremtid der moderne teknologi har brutt sammen. Sivilisasjonen har gått under, og vi må finne alternative måter for å lage film på. Dette er bakgrunnen for den postapokalyptiske kinoen.

Gjennomføring (ca. 4 timer)

Jeg starter opplegget med å fremføre en postapokalyptisk film selv. Den består av tegninger i A5-format på en rull med matpapir eller gråpapir. I kanten har jeg brukt vannfarge for å male rektangulære perforeringshull som får det hele til å se ut som en filmrull. En svart plakett som er brettet i to, fungerer som «lerret» – med utskåret vindu på den ene siden. Filmen tres inn i lerretet fra nedsiden. Ved å rulle papiret opp øverst vises bildene ett og ett i vinduet mens jeg forteller historien muntlig og lager eventuelle lydeffekter.

Filmrull laget av læreren.

Elevene sitter i en halvmåne rundt meg, ser på bildene og opplever den muntlige fortellingen min som en analog kino. Jeg starter alltid med et bilde med nedtelling som i de gamle filmene for å repetere tall og øke spenningen. Det andre bildet kan være navn på filmselskapet som presenterer den nyeste filmen sin. Bilde tre er tittelen. Hvis man vil, kan man dele filmen i to og lage et reklamebilde i «pausen». Metoden oppleves som enkel, og mange elever blir inspirert til å bli aktive og lage sin egen film.

Elevene deles i grupper på to til fire. Alt de trenger, er en rull med gråpapir og fargeblyanter. De skal tegne bilder i A5-format som forteller om en vanlig dag, men hvor det er én ting som ikke går som forventet. Eksempler elevene mine fant på, var at klesskapet var tomt, og at de derfor dro på butikken i pysj, hvor de fant ut at de ikke hadde penger heller. Andre fortalte om busser som aldri kom frem, eller en skole som brant ned, og en påfølgende fest. Hver gruppe

- utvikler en enkel handling med utgangspunkt i en vanlig dag
- finner en tittel
- tegner 8–12 bilder
- forbereder en muntlig fortelling til hvert bilde

Det er viktig at elevene snakker fritt under fremføringen. Ta gjerne med popkorn til premieren.

To elevprodukter i forbindelse med den postapokalyptiske kinoen.

Faglig forankring

Kompetansemålene i fremmedspråk omfatter å skrive enkle tekster og muntlig fortelle om dagligliv og opplevelser (Utdanningsdirektoratet, 2020). Prosjektet gir rikelig trening i dagligdagse uttrykk og løst sammensatte verb, som

- *ich ziehe mich an*
- *ich stehe auf*
- *ich mache die Tür auf*
- *ich schlafe ein*

Siden språket trengs for å gjennomføre fremføringen, er elevene naturlig interesserte i å lære nye ord og strukturer. Jeg har opplevd at elever som ellers viste lav motivasjon, engasjerte seg sterkt i det kreative arbeidet. Tysktime ble fylt med latter, hviking og spenningsfylt forventning. Gruppene hadde lyst til å overraske hverandre – og læreren. Siden vi var etter apokalypsen og ikke hadde internett, måtte læreren spørres når ordbøkene ikke strakk til. Jeg ble bedt om å lage alle slags eksempelsetninger som ga mye læring uten at noen merket det.

Differensiering

Oppgaven kan enkelt tilpasses ulike nivåer. I timene før prosjektet skal elevene øve på ord og setninger som beskriver en vanlig dag. Noen elever kan støtte seg på eksempelsetninger de får på et ark. Elever som trenger større utfordringer, kan bygge inn dialoger med bruk av modalverb, skrive både i fortid og fremtid og lage et reklameinnslag med imperativformer («Kaufen Sie dieses wunderbare Produkt gleich heute!»).

Ideen kan selvsagt brukes til ulike temaer og språk. I engelsk, hvor elevene har mye større ordforråd, kan man for eksempel gi elevene motstridende bilder og la dem utvikle en sammenhengende historie.

Avsluttende refleksjon

Undervisningen kan gjøres mer praktisk ved å knytte læringsmålene til prosjekter som resulterer i et konkret produkt. Når elevene må bruke språket for å skape noe, inkluderes både kognitive, emosjonelle og praktiske aspekter av læring. I tråd med Pestalozzis ideal om hode, hjerte og hånd kan slike arbeidsøker gi læringsglede, motivasjon og mestring.

Kilder

- Biesalski, P., Fiebig, J., Johansen, G. (2017). *Leute 8*. Aschehoug.
- Kunnskapsdepartementet (2024). Meld. St. 34 (2023–2024) *En mer praktisk skole – bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn*. <https://www.regjeringen.no/no/id4/>
- Pestalozzi, J. H. (2009). *Wie Gertrud ihre Kinder lehrt* (originalverk utgitt i 1801). Schöningh.
- Utdanningsdirektoratet (2020). Læreplan i fremmedspråk (FSP01-02). <https://www.udir.no/lk20/fsp01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv965>